

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu ol!

TARİH

CUMHURİYET DÖNEMİ

ATATÜRK DÖNEMİNDE DIŞ POLİTİKA

Atatürk Dış Politika İlkeleri

- Her alanda tam bağımsızlık,
- Duygusallıktan uzak, akılcı ve gerçekçi olmak,
- Diğer devletlerin iç işlerine karışmamak, kendi iç işlerimize karıştırmamak,
- Bağımsızlığımıza ve sınırlarımıza saygı duyan devletlerle iyi ilişkiler kurmak,
- Devletlerarası sorunları barışçı ve eşitlikçi yaklaşımlarla çözmek,
- Ulusun hayatı tehlikede olmadığı sürece savaşa girmemek,
- Atatürk'ün, dış politikayı en iyi anlatan sözü “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”tur.

UYARI: Atatürk Dönemi dış politikası iki döneme ayrılır.

1923 – 1930 Dönemi

Lozan Antlaşması'ndan kalan sorunlar
çözümlenmeye çalışılmıştır.

Nüfus mübadelesi

Yabancı okullar sorunu

Irak sınırı (Musul)

Dış borçlar

1930 – 1939 Dönemi

Batı Avrupa ile yakınlaşma dönemidir.

Milletler Cemiyeti'ne Giriş

Balkan Antantı

Montrö Boğazlar Sözleşmesi

Sadabat Paktı

Hatay Sorunu

1923 – 1930 Dönemi Dış Politikası

Bu dönemde Lozan Antlaşması'nda çözülemeyen bazı sorunlar çözüme kavuşturulmuştur.

A) Nüfus Mübadelesi Sorunu (1926)

- Nüfus mübadelesi sorunu Türkiye ve Yunanistan arasındaki sorundur.
- Nüfus mübadelesi Anadolu'daki Rumlar ile Yunanistan'daki Türklerin yer değişimidir. (Batı Trakya Türkleri ve İstanbul'daki Rumlar hariç tutulmuştur.)
- Sorunun sebebi; Lozan'da kararı verilen Rum ve Türklerin yer değişimi konusunda Yunanistan'ın anlaşmazlık çıkarmasıdır.

- Sorunun çözümü için Milletler Cemiyeti'ne başvuruldu. Konu, adalet divanında görüşüldü; ancak bir çözüme kavuşturulamadı.
- Bunun sonucunda Türkiye ve Yunanistan ilişkileri gerginleşti.

Sonuç: 10 Haziran 1930 tarihinde yapılan antlaşma ile sorun çözüme kavuşturuldu.

B) Yabancı Okullar Sorunu (1925)

- Lozan Antlaşması ile yabancı okulların denetimi ve işleyişi Türkiye'ye bırakılmıştı.
- Buna göre yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olacak, Milli Eğitim Bakanlığı tüzük ve yönetmeliklerine göre faaliyet yürütecekti.
- Bakanlığa bağlı Türk müfettişler tarafından denetleneceklerdir.

- Bu okullarda Tarih, Coğrafya, Türkçe dersleri Türk öğretmenler tarafından okutulacaktır.
- Bu durum Fransa ile Türkiye arasında anlaşmazlıklara neden oldu.
- Türk hükümeti bu durumun iç mesele olduğunu belirterek görüşmeleri reddetti.

Sonuç:

- Bağımsız devlet anlayışı güçlendirilmiş ve iç işlerimize karışılması engellenmiştir.
- Yönetmeliklere uymayan bazı yabancı okullar kapatılmıştır.
- Fransa ile iyi ilişkilerin kurulmasını geciktirmiştir.

C) Irak (Musul) Sınırı (5 Haziran 1926)

- Lozan Antlaşması'nda Musul ile ilgili durum; “İleride Türkiye ve İngiltere arasındaki ikili antlaşmaya bırakılacaktır.” şeklinde karara bağlanmıştır.
- İngiltere petrol açısından önemli bir bölge olan Musul'u Türkiye'ye kaptırmamak için Şeyh Sait İsyanı'na destek vermiştir.
- Türk ordusu içerde Şeyh Sait İsyanı ile uğraştığı için 5 Haziran 1926'da İngiltere ile **Ankara Antlaşması**'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

Ankara Antlaşması maddelerine göre;

- Musul, İngiltere mandası altındaki Irak'a bırakılmıştır.
- Bugünkü Irak – Türkiye sınırı belirlenmiştir.
- Musul petrollerinin gelirinin % 10'u Türkiye'ye verilecektir. (25 yıl süre ile)

UYARI: Türkiye ekonomik sıkıntı içerisinde olduğu için, petrol gelirlerinin bu payını 500.000 Sterlin karşılığında satmıştır.

Önemi: Misak-ı Milli sınırları açısından Türkiye'nin aleyhine çözümlenmiştir.

D) Dış Borçlar

Lozan Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti'nden kalan dış borçlar, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız olan devletler arasında pay edilmiş, en büyük pay TBMM'ye düşmüş, borçların taksitler halinde ödenmesine karar verilmiştir. Ancak 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, Türkiye'yi de olumsuz etkileyince Türkiye borcunu ödemekte zorlanmış; bu da Fransa ile Türkiye arasında gerginliğe sebep olmuştur. Borçlar sorunu 1930 yılında yapılan görüşmelerle çözülmüştür. Türkiye, Osmanlı'dan kalan dış borçlarını 1954 yılına kadar ödeyebilmiştir.

1930 – 1938 Dönemi Dış Politikası

Bu dönem, Batı Avrupa ile yakınlaşma ve ilişkilerin geliştirildiği dönemdir.

A) Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Üye Olması (18 Temmuz 1932)

- Milletler Cemiyeti, Wilson İlkeleri doğrultusunda I. Dünya Savaşı'ndan sonra Paris Barış Konferansı'nda kuruldu.
- Milletler Cemiyeti'nin amacı uluslararası kalıcı barış ortamını sağlamaktır.
- Milletler Cemiyeti'nin İngiltere, Fransa, ABD gibi devletlerin güdümünde hareket etmesi, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılmasını geciktirmiştir.
- 18 Temmuz 1932'de İspanya'nın teklifi ve Yunanistan'ın desteğiyle Türkiye Milletler Cemiyeti'ne girdi.
- Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmesindeki amaç; dünya barışına katkı sağlamaktır.

B) Balkan Antantı (9 Şubat 1934)

Bu birliğin kurulmasının sebebi; İtalya ve Almanya'nın silahlanması ve saldırgan politikasıdır.

Katılan Devletler: Türkiye, Yugoslavya, Yunanistan, Romanya'dır.

UYARI: Arnavutluk, İtalya baskısından; Bulgaristan, Yugoslavya ile sınır anlaşmazlığı yaşamasından dolayı Balkan Antantı'na katılmadı.

Balkan Antantı'nın Önemi:

- Türkiye batı sınırlarını güvence altına almıştır.
- Bölge ve dünya barışına katkıda bulunulmuştur.

NOT: II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile Balkan Antantı dağılmıştır.

C) Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

- Lozan Antlaşması'nda Boğazların yönetimi, başkanlığını Türk'ün yapacağı uluslararası bir komisyona bırakılmıştı.
- Bu durum Türkiye'nin egemenlik haklarını zedelemekteydi.
- II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması ve İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politika izlemesi sonucu Türkiye, Milletler Cemiyeti'nden Boğazların güvenliği nedeniyle Boğazlarla ilgili hükümlerin düzeltilmesini istedi.

Sonuç: Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalandı.

Katılanlar: Türkiye, Yunanistan, Fransa, İngiltere, Sovyet Rusya, Japonya, Yugoslavya

Maddeleri

- Boğazlar Komisyonu kaldırılacak ve Boğazlar ile ilgili bütün yetkiler Türkiye Cumhuriyeti'ne verilecektir.
- Türkiye, Boğazların her iki yakasında asker bulundurabilecektir.
- Ticaret gemilerinin geçişi serbest bırakılacaktır.
- Savaş gemileri için tonaj sınırlandırılması yapılacaktır.
- Türkiye istediği gibi Boğazları açıp kapatabilecektir.

Sonuçları

- Türkiye önemli bir diplomatik başarı kazandı.
- Boğazların kontrolü Türkiye'ye geçti.
- Türkiye'nin egemenliğini zedeleyen hükümler kalkmıştır.
- Hünkâr İskelesi Antlaşması'ndan (1833) beri uluslararası sorun olan Boğazlar sorunu ortadan kalktı.
- Türkiye'nin Akdeniz'deki konumu güçlenmiş ve stratejik önemi artmıştır.

D) Sadabat Paktı (9 Temmuz 1937)

Katılanlar: Türkiye, İran, Afganistan, Irak

Nedeni: İtalya'nın Ortadoğu'da yayılmacı politika izlemesi.

Türkiye'nin Amacı: Doğu sınırlarımızı güvence altına almak ve bölgesel barışa katkıda bulunmaktır.

Sonuç: Doğu sınırlarımız bu pakt ile güvence altına alınmıştır.

UYARI: Balkan Antantı ve Sadabat Paktı gibi antlaşmaların yapılmasının sebebi, Alman ve İtalyan yayılmacılığına karşı sınırların güvenliğini sağlamaktır.

- Balkan Antantı ile Batı sınırlarımız,
- Sadabat Paktı ile Doğu sınırlarımız güvence altına alınmıştır.

Ortak Sonuç: Dünya barışına katkı sağlanması.

E) Hatay'ın Anavatan'a Katılması (30 Ekim 1939)

- Hatay'da 20 Ekim 1921'de yapılan Ankara Antlaşması ile özel bir yönetim kurulacaktı.
- Almanya'nın Avrupa'daki saldırgan politikası nedeni ile Fransa Suriye'den çekilmek zorunda kaldı.
- Böylece Hatay'ın durumu gündeme geldi.

- Türkiye'nin isteği üzerine Milletler Cemiyeti denetiminde Hatay'da halk oylaması yapıldı.
- Böylece **Bağımsız Hatay Cumhuriyeti** kuruldu. (2 Eylül 1938)
- Hatay meclisinde yapılan oylama sonucu 30 Haziran 1939'da Hatay Anavatan'a katıldı.

UYARI: Lozan Antlaşması'nda Misak-ı Milli sınırları dışında kalan yerlerden sadece Hatay Anavatan'a katılmıştır.

ÖRNEK

Yeni Türk Devleti'nin,

- I. Bağımsızlık
- II. Barışseverlik
- III. Devletçilik

ilkelerinden hangilerini uluslararası ilişkilerde temel aldığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

KPSS 2010

ÖRNEK

Atatürk Dönemi'nde azınlıklarla ilgili konularda aşağıdaki ülkelerden hangisiyle sorunlar yaşanmıştır?

- A) Bulgaristan
- B) Yunanistan
- C) Arnavutluk
- D) Yugoslavya
- E) Makedonya

KPSS 2007

ÖRNEK

Lozan Antlaşması'yla,

- I. Boğazlar Komisyonu'nun kurulması
- II. İstanbul'daki Rumlarla Batı Trakya'daki Türklerin mübadele dışında bırakılması
- III. Yunanistan'ın savaş tazminatı karşılığı Karaağaç'ı Türkiye'ye vermesi

konularından hangileri Türk – Yunan ilişkilerinde uygulamalardan kaynaklanan sorunlara neden olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

KPSS 2009

ÖRNEK

- I. Nüfus mübadelesi
- II. Kardak Kayalıkları
- III. Karasularının 6 milden 12 mile çıkarılması

Türkiye ile Yunanistan arasında yukarıdaki konulardan hangileri ile ilgili olarak yaşanan sorun Atatürk zamanındadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

KPSS 2010

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi, Lozan Antlaşması imzalandıktan sonra Türkiye ile Fransa arasında gerginliğe sebep olan konulardan biri değildir?

- A) Osmanlı borçları
- B) Yabancı okullar
- C) Adana – Mersin demir yolları
- D) Bozkurt – Lotus davası
- E) On İki Ada'nın silahlandırılması

KPSS 2011

ÖRNEK

Musul, 1926 yılında aşağıdakilerin hangisiyle Irak'a bırakılmıştır?

- A) Ankara Antlaşması
- B) Lozan Antlaşması
- C) Mudanya Ateşkes Antlaşması
- D) Misak-ı Milli
- E) Mondros Ateşkes Antlaşması

KPSS 2006

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi, 5 Haziran 1926 tarihinde İngilizlerle yapılan Ankara Antlaşması'nın kapsamındadır?

- A) Hatay'ın Türk topraklarına katılması
- B) Boğazların denetiminin Türkiye'ye bırakılması
- C) Türk karasularında ticaret yapma hakkının Türk tüccarlara ait olması
- D) Kıbrıs Adası'nın İngilizlere bırakılması
- E) Musul'un İngiliz yönetimindeki Irak Hükümeti'ne bırakılması

KPSS 2007

ÖRNEK

Türkiye, Musul'un Misak-ı Milli sınırları içinde olduğuna aşağıdakilerden hangisini gerekçe olarak göstermiştir?

- A) Türklerden başka ulusların da yaşamasını
- B) Sykes – Picot Anlaşması'na göre Fransızlara verilmiş olmasını
- C) Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı tarihte Osmanlı sınırları içinde olmasını
- D) Petrol bakımından zengin olmasını
- E) İngiltere'nin mandası olmasını

KPSS 2009

ÖRNEK

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üye olmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi olduğu savunulamaz?

- A) Boğazlar sorununun barışçıl bir tutumla çözülmesi
- B) Avrupa'daki gruplaşmanın belirgin bir hal alması
- C) Türkiye'nin Batılı devletlerle sorunlarına barışçıl çözüm araması
- D) Türkiye'nin uluslararası politikada öneminin artması
- E) Türkiye'nin komşularıyla dostluk antlaşmaları imzalanması

KPSS 2011

ÖRNEK

Bulgaristan, Balkan ülkesi olmasına rağmen Balkan Antantı'na girmemiştir. Bulgaristan'ın Balkan Antantı'na girmemesinde,

- I. Romanya'dan Dobruca'yı almak istemesi
- II. Ege Denizi'ne inmeyi amaçlaması
- III. Yeni bir savaşın Balkanlara sıçramasından endişe duyması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

KPSS 2010

ÖRNEK

- I. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)
- II. Milletler Cemiyeti
- III. Balkan Antantı

Türkiye Cumhuriyeti'nin yukarıdaki kuruluşlara üye olma sıralaması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) I, II, III B) II, I, III C) II, III, I D) III, II, I E) III, I, II

KPSS 2011

ÖRNEK

Türkiye'nin Boğazların güvenliğini sağlamak gereksinimiyle Milletler Cemiyeti'ne başvurmasına, aşağıdaki devletlerden hangisinin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya barışını tehdit eden eylemleri neden olmuştur?

- A) Fransa
- B) Almanya
- C) Sovyet Rusya
- D) İngiltere
- E) İspanya

KPSS 2006

ÖRNEK

- I. Boğazlar sorunu
- II. Borçlar sorunu
- III. Nüfus değişimi (mübadele)

Yukarıdakilerden hangilerine Atatürk Dönemi'nde çözüm getirilmiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

KPSS 2006

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi Sadabat Paktı'nın kurulmasına neden olan gelişmelerden biridir?

- A) İtalya'nın Asya ve Afrika'ya doğru yayılma siyaseti izlemesi
- B) Boğazlardan geçmek isteyen yabancı savaş gemilerinin Türkiye'den izin almak durumunda olması
- C) 1929 yılında Amerika'nın ekonomik kriz yaşaması
- D) Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kurulması
- E) İngiltere'nin Kıbrıs'ı işgal etmesi

KPSS 2008

ÖRNEK

Afganistan, İran, Türkiye ve Irak devletleri Sadabat Paktı'nı kurmuştur. Bu paktın kurulmasında,

- I. Uyuşmazlıkların barışçı yoldan çözülmesi
- II. Katılımcı devletlerin bağımsız ve egemen olduklarını vurgulama
- III. Irak'ta Arap milliyetçiliğinin güçlenmesini engelleme

isteklerinden hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

KPSS 2006

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi Atatürk Dönemi'nde yaşanan dış olaylardan biri değildir?

- A) Türk – Amerikan ilişkilerinin gelişmesi
- B) Mısır'ın İngiliz yönetimine geçmiş olduğunun kabul edilmesi
- C) Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üye olması
- D) Boğazların Türk egemenliğine girmesi
- E) Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker göndermesi

KPSS 2010